

งานทดสอบการเลี้ยงสัตว์เล็กและสัตว์ปีก

ประเภท (ศึกษาวิจัย/ทดสอบสาธิต)

ทดสอบ

ระยะเวลาดำเนินการ (ปี) ปีที่เริ่มต้น/ สิ้นสุด

-

งบประมาณ (บาท)

-

คณะผู้วิจัย (เรียงชื่อตามลำดับ หัวหน้าโครงการ ผู้ร่วมวิจัย และที่ปรึกษา)

กลุ่มงานศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บทคัดย่อ

การศึกษาและทดสอบการเลี้ยงสัตว์เล็กและสัตว์ปีก ดำเนินการโดยกลุ่มงานศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยดำเนินงานต่อเนื่องเพื่อพัฒนาวิธีการเลี้ยงสัตว์ในกลุ่มดังกล่าวให้เหมาะสมต่อสภาพของเกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ต้นน้ำลำธารและพื้นที่ลุ่มรับน้ำ สัตว์ที่ศึกษา ได้แก่ แพะ สุกร กระต่าย ไก่ และ เป็ด โดยศึกษาสัตว์หลายพันธุ์ ผลการศึกษาและทดสอบเป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากได้ศึกษารวมไปถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโต การอยู่รอดของสัตว์รวมทั้งโรคภัยที่รบกวน ผลที่ได้จากการศึกษาได้ดัดแปลงเป็นองค์ความรู้เพื่อการสาธิตและฝึกอบรมซึ่งจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จุดประสงค์หลักของการศึกษาและพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ที่ดำเนินการโดยกลุ่มงานศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์นั้น เป็นการพัฒนาวิธีการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่าง ๆ ให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับการเกษตรในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ซึ่งอ่อนไหวต่อการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติซึ่งสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่ต้นทาง อันย่อมมีผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ปลายทางอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเลี้ยงสัตว์ที่ไม่รบกวนต่อสภาพแวดล้อมและไม่สร้างมลภาวะให้กับพื้นที่ต้นน้ำลำธารย่อมเกิดประโยชน์นานัปการสำหรับพื้นที่บนที่สูงที่มีความลาดชันที่ได้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติไปมากแล้วนั้น การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าว ถ้าดำเนินการในรูปแบบที่เหมาะสมโดยร่วมกับระบบการปลูกพืชที่ถุกวิธีย่อมจะช่วยฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมได้ด้วยการหมุนเวียนวัสดุอินทรีย์ให้ดินและพืชในพื้นที่นั้นได้รับประโยชน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก็จะช่วยทำให้สภาพดีขึ้นได้ แม้จะเป็นไปอย่างช้า ๆ ก็ตามที ดังนั้น การศึกษาทดลองเพื่อพัฒนาวิธีการเลี้ยงสัตว์ในรูปแบบที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างการฟื้นฟูทรัพยากรดิน น้ำและสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กจึงมีการดำเนินการตามจุดประสงค์ภายในพื้นที่สนามของกลุ่มงานฯ และในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมบางส่วนภายในศูนย์ฯ ผลการดำเนินการได้พัฒนาต่อไปเป็นงานสาธิตและฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดและขยายผลสู่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

-

วิธีดำเนินการ

ดำเนินการศึกษาการเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็ก ได้แก่ แพะ สุกร และ กระต่าย และสัตว์ปีก ได้แก่ ไก่ และ เป็ด ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อได้วิธีการเลี้ยงที่เหมาะสมต่อระบบเกษตรกรรมต่าง ๆ ที่เกษตรกรในพื้นที่ดอนและพื้นที่ลุ่มรับน้ำปฏิบัติกันอยู่ โดยเป็นวิธีที่เหมาะสมและรักษาสภาพแวดล้อมตลอดจนความปลอดภัยของเกษตรกรและผู้บริโภค เป็นการเน้นการเลี้ยงสัตว์ในระบบเกษตรผสมผสาน เป็นหลัก รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เสื่อมโทรมโดยให้มีการใช้เศษเหลือและมูลสัตว์ในการปรับปรุงบำรุงดิน

ผลที่ได้จากการศึกษาได้พัฒนาต่อในรูปของงานสาธิตตามจุดต่าง ๆ ตามคอกของสัตว์เลี้ยงชนิดต่าง ๆ เพื่อการขยายความรู้ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงาน นอกจากนี้ผลการศึกษายังได้ถ่ายทอดไปยังเกษตรกรผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ที่กลุ่มงานฯ จัดไว้ในแต่ละปีตามฤดูกาลและธรรมชาติของงาน

ผลการศึกษาทดลองวิจัย

ผลของการศึกษาสรุปได้ตามชนิดของสัตว์ดังนี้

1. การเลี้ยงแพะ

แพะที่เลี้ยงเพื่อการศึกษาทดลองคือแพะนมพันธุ์ชานเนน พบว่าแพะพันธุ์นี้สามารถเลี้ยงได้ผลดี โดยเลี้ยงในโรงเรือน มีการตอนให้ออกไปกินอาหารธรรมชาติรวมทั้งเลี้ยงด้วยหญ้าจากแปลงปลูกหญ้าอาหารสัตว์ โดยมีใบกระถินปะปนอยู่ด้วย มีการให้อาหารเสริมตามสูตรที่เหมาะสมกับพันธุ์ชานเนน (ภาพที่ 1-7) แพะมีการเจริญเติบโตดีและให้นมดีมาก นมที่รีดได้นอกจากจะใช้เป็นนมสดแล้วยังสามารถนำไปทำไอศกรีมที่มีคุณภาพดีได้ด้วย

ภาพที่ 1 แพะนมพันธุ์ชานเนน

ภาพที่ 2 อาหารแพะเป็นหญ้าสดจากแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์

ภาพที่ 3 แพะที่มีขนาดเล็กเลี้ยงไว้ในคอกรวม

ภาพที่ 4 อาหารในช่วงแล้งเป็นหญ้าแห้ง

ภาพที่ 5 ถ่ายทอดความรู้โดยการดูงาน

ภาพที่ 6 สาธิตวิธีการเลี้ยงแพะนมในโรงเรียน

ภาพที่ 7 ต้อนแพะจากโรงเรียนให้เล็มหญ้าในแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์

2. การเลี้ยงสุกร

การศึกษาทดลองการเลี้ยงสุกรได้รูปแบบที่เหมาะสมทั้งการเลี้ยงสุกรเนื้อ การผลิตลูกสุกร การเลี้ยงสุกรพันธุ์พื้นเมืองและสุกรพันธุ์ปารวมทั้งการเลี้ยงสุกรในหลุม คอกสุกรส่วนใหญ่จัดเป็นคอกสาธิตเพื่อการศึกษาดูงานและเยี่ยมชมของเกษตรกรและบุคคลทั่วไป ผลที่ได้จากการศึกษาได้มีการนำไปใช้ในการขยายผลสู่เกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และในหมู่บ้านอื่น ๆ (ภาพที่ 8-26)

ภาพที่ 8 พื้นที่ศึกษาทดลองการเลี้ยงสุกร

ภาพที่ 9 เจ้าหน้าที่นำชมงานที่คอกสุกรเนื้อ

ภาพที่ 10 งานสาธิตการผลิตสุกรพันธุ์ลูกผสม

ภาพที่ 11 แม่พันธุ์สุกรเนื้อ

ภาพที่ 12 สุกรเลี้ยงแบบคอกเดี่ยว

ภาพที่ 13 คอกเลี้ยงลูกสุกร

ภาพที่ 14 ศึกษาทดลองการให้อาหารสุกร

ภาพที่ 15 ศึกษาทดลองการผลิตลูกสุกร

ภาพที่ 16 ลูกสุกรก่อนระยะหย่านม

ภาพที่ 17 แม่พันธุ์สุกรลักษณะดี

ภาพที่ 18 การเยี่ยมชมมีเจ้าหน้าที่บรรยายและให้ข้อมูล

ภาพที่ 19 การเลี้ยงสุกรในหลุม

ภาพที่ 20 การให้อาหารสุกรแบบพื้นบ้าน

ภาพที่ 21 สุกรที่เลี้ยงในหลุมมีสุขภาพดี

ภาพที่ 22 ให้อาหารเสริมแก่สุกร

ภาพที่ 23 การให้น้ำหมักชีวภาพแก่สุกร

ภาพที่ 24 การเลี้ยงสุกรพันธุ์ป่า

ภาพที่ 25 สุกรพันธุ์ป่าเลี้ยงด้วยอาหารธรรมชาติ

ภาพที่ 26 สุกรลูกผสมพันธุ์พื้นเมืองเป็นที่ยินยอมของเกษตรกร

3. การเลี้ยงกระต่าย

กระต่ายที่ทดลองเลี้ยงมีหลายพันธุ์ มีทั้งพันธุ์เนื้อและพันธุ์ที่สามารถเลี้ยงเป็นสัตว์สวยงาม การเลี้ยงกระต่ายจะต้องมีการดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิด เพราะเป็นกระต่ายพันธุ์ต่างประเทศ ซึ่งค่อนข้างจะอ่อนแอ และต้องการความสะอาด ผลการทดสอบพบว่ากระต่ายหลายพันธุ์สามารถเลี้ยงให้เติบโตดีและให้ผลผลิตดี (ภาพที่ 27-34) แต่มีหลายพันธุ์ที่เจริญเติบโตไม่ดีเท่าที่ควรและอ่อนแอต่อโรค

ภาพที่ 27 กระต่ายในกรงทดลอง

ภาพที่ 28 กระต่ายทดลองหลายพันธุ์

ภาพที่ 29 กระต่ายพันธุ์ที่ค่อนข้างอ่อนแอต้องเลี้ยงในกรงเดี่ยว

ภาพที่ 30 อาหารกระต่ายส่วนใหญ่ คือ หญ้าและผัก

ภาพที่ 31 ให้อาหารเม็ดเป็นอาหารเสริม

ภาพที่ 32 กระต่ายพันธุ์เนื้อให้น้ำหนักดีมาก

ภาพที่ 33 การทดลองขยายพันธุ์กระต่าย

ภาพที่ 34 ลูกกระต่ายบางพันธุ์มีการอยู่รอดค่อนข้างสูง

4. การเลี้ยงไก่

ทดลองเลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่ ซึ่งเป็นไก่พันธุ์เศรษฐกิจ และ เลี้ยงไก่พื้นเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งได้ผลดี และมีคอกไก่สาธิตเพื่อเผยแพร่งานทดลอง นอกจากนี้มีการใช้ผลการทดลองถ่ายทอดสู่เกษตรกร และประชาชนทั่วไปผ่านการฝึกอบรมการเลี้ยงสัตว์ปีก (ภาพที่ 35-42)

ภาพที่ 35 กรงไก่สำหรับทดลองไก่เนื้อ

ภาพที่ 36 กรงทดลองไก่ไข่

ภาพที่ 37 การทดสอบการให้อาหารไก่

ภาพที่ 38 งานทดลองไก่พื้นเมือง

ภาพที่ 39 การเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้าน

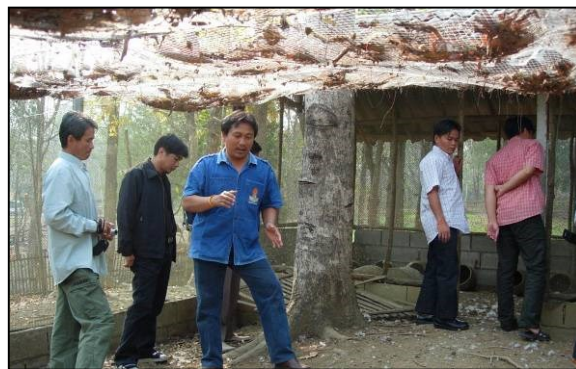
ภาพที่ 40 การเลี้ยงไก่แบบปล่อยในแปลงพืชสวน

ภาพที่ 41 การเลี้ยงไก่เหนือบ่อเลี้ยงปลา

ภาพที่ 42 กรงไก่เหนือบ่อเลี้ยงปลา

ภาพที่ 43 เกษตรกรเยี่ยมชมงานสาธิตการเลี้ยงไก่

5. การเลี้ยงเป็ด

การเลี้ยงเป็ดโดยเฉพาะเปิดเทศเพื่อผลิตไข่ได้ผลดีมาก ในขณะที่การเลี้ยงเป็ดในลักษณะกึ่งพื้นบ้านก็ได้ผลดีเช่นกัน นอกจากนี้ผลการทดสอบการเลี้ยงรวมกับไก่พื้นเมืองและปลาก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ (ภาพที่ 44-59)

ภาพที่ 44 งานสาธิตการเลี้ยงเป็ด

ภาพที่ 45 การเลี้ยงเป็ดในคอกใกล้บ่อเลี้ยงปลา

ภาพที่ 46 ทดสอบการให้อาหารเปิด

ภาพที่ 47 ทดสอบการเลี้ยงเปิดในกรง

ภาพที่ 48 ทดสอบการผลิตลูกเปิด

ภาพที่ 49 โรงเรือนอนุบาลลูกเปิด

ภาพที่ 50 โอง์ชำรุดใช้ทำเป็นรังสำหรับให้เปิดออกไข่

ภาพที่ 51 การทดสอบเปิดออกไข่

ภาพที่ 52 เปิดต้องการสภาพที่สงบและปลอดภัยสำหรับออกไข่

ภาพที่ 53 การทดสอบนิสัยการออกไข่ของเปิด

ภาพที่ 54 ผลผลิตไข่เป็ด

ภาพที่ 55 งานขยายผลรูปแบบการเลี้ยงสัตว์ปีก
ร่วมกับการเลี้ยงปลา

ภาพที่ 56 คอกเปิดของเกษตรกรตัวอย่าง

ภาพที่ 57 การเลี้ยงเปิดของเกษตรกรในไร่นาสวนผสม

ภาพที่ 58 เล้าเปิดเหนือบ่อเลี้ยงปลา

ภาพที่ 59 เล้าเปิดสร้างด้วยวัสดุที่หาง่าย

ในการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีอุปสรรคในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านโรคต่าง ๆ ที่รบกวนแต่ก็ได้มีการป้องกันและรักษาตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ความรู้จากการปฏิบัติดังกล่าวนี้ และได้แปลงให้เป็นวิธีการป้องกันและรักษาในหลักสูตรการฝึกอบรมการเลี้ยงสัตว์เฉพาะทางเป็นชนิด ๆ ไป

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาทดลองและทดสอบการเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็กซึ่งได้แก่ แพะ สุกร และ กระจ่าง และการเลี้ยงสัตว์ปีก คือ ไก่และเป็ด ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ และได้พัฒนาวิธีการเลี้ยงสัตว์เหล่านั้น โดยดัดแปลงให้เข้ากับสภาพการเลี้ยงตามปัจจัยกำหนด ทั้งนี้ผลการทดลองและการทดสอบปฏิกิริยาในขั้นตอนต่าง ๆ ของการเลี้ยงสัตว์ได้พัฒนาให้เป็นวิธีการสำหรับเผยแพร่ในการฝึกอบรมเฉพาะทางของสัตว์แต่ละชนิด ผลพลอยได้ที่ได้จากการศึกษาและทดสอบได้แปลงไว้ในรูปของคอกสัตว์สาธิตภายในพื้นที่ปฏิบัติงานของกลุ่มศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์ ให้เป็นพื้นที่ศึกษาดูงานสำหรับเกษตรกรและผู้สนใจ ทั้งนี้การศึกษาทดลองยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อศึกษาและทดสอบเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโต การอยู่รอด ตลอดจนผลผลิตของสัตว์ชนิดต่าง ๆ เหล่านั้น โดยมีการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับสัตว์เหล่านั้นไปพร้อมกัน